

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LXVIII.

Fasc. 3.

BEZDÁN ANIKÓ

**Két agrárszervezet törvényes felügyeletének
speciális vonásai**

SZEGED
2006

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LXVIII.
Fasc. 3.

BEZDÁN ANIKÓ

**Két agrárszervezet törvényes felügyeletének
speciális vonásai**

SZEGED
2006

Edit

Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et
Juridicarum Universitatis Szegediensis

ATTILA BADÓ, ELEMÉR BALOGH, LÁSZLÓ BLUTMAN, PÁL BOBIVOS,
LÁSZLÓ BODNÁR, ERVIN CSÉKA, JÓZSEF HAJDÚ, MÁRIA HOMOKI-
NAGY, ÉVA JAKAB, JENŐ KALTENBACH, TAMÁS KATONA, JÁNOS
MARTONYI, IMRE MOLNÁR, FERENC NAGY, PÉTER PACZOLAY,
BÉLA POKOL, JÓZSEF RUSZOLY, IMRE SZABÓ,
LÁSZLÓ TRÓCSÁNYI

Redigit
KÁROLY TÓTH

Nota
Acta Jur. et Pol. Szeged

Kiadja

a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
tudományos bizottsága

BADÓ ATTILA, BALOGH ELEMÉR, BLUTMAN LÁSZLÓ, BOBIVOS PÁL,
BODNÁR LÁSZLÓ, CSÉKA ERVIN, HAJDÚ JÓZSEF, HOMOKI-NAGY
MÁRIA, JAKAB ÉVA, KALTENBACH JENŐ, KATONA TAMÁS,
MARTONYI JÁNOS, MOLNÁR IMRE, NAGY FERENC, PACZOLAY
PÉTER, POKOL BÉLA, RUSZOLY JÓZSEF, SZABÓ IMRE,
TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

Szerkeszti
TÓTH KÁROLY

Kiadványunk rövidítése
Acta Jur. et Pol. Szeged

ISSN 0324–6523 Acta Univ.
ISSN 0563–0606 Acta Jur.

„az egyesület rend nélkül holt test, s így még az egyesek erejénél is kisebb hatású”

(Széchenyi)

Bevezetés

A mezőgazdaság periférikus ága a vadászat és halászat, valamint a horgászat. Tapasztalatom szerint az utóbbi időben azonban sokan kezdenek kötődni ezekhez a területekhez akár saját szórakozásuk, akár saját használatuk vonatkozásában is.

A szabályozással érintett terület mindig is fontos szerepet játszott az ember életében. Már jelen volt őseink mindennapjaiban, akkor is, amikor emberré váltak. Végigkísérte az embert a kezdetektől napjainkig. Szerepe és jelentősége persze sokat változott az évszázadokon át, de az még máig is kiemelkedő fontosságú. Sajnos, szerencsésnek nem igazán mondható időszakot hagyunk magunk mögött, mint például a halászat vonatkozásában a 2000. évben történt ciánszennyezést, árvizet, és a sajnos csökkenő mértékű halfogyasztást is. Igaz, a halászok és vadászok száma is fokozatos csökkenést mutat, azonban mégis mindig sokaknak ad megélhetést a halászat és vadászat.

A halászat sajátos szerepet tölt be az élelmezésben is, különösen akkor, amikor napjainkban előtérbe kerül az egészséges táplálkozás. Fontos lenne elérnünk, hogy a hazai fogyasztásban is a halételek a mindennapok étkezéseinek részét képezzék. A marketing szerepe a halászatban másként alakult a múltban és mást jelent manapság. Régen az ösztönösség jellemezte, de jelenleg fordulat látszik, a tudatos tevékenység a meghatározó. Lelkiismeretes, alapos tevékenységgel és egyre magasabb szakmai tudással elérhetjük a halászati ágazat fejlesztését, valamint azt, hogy annak prosperitása fennmaradhasson.

Az évek során fokozatosan fejlődött ki a halászatból a horgászat. Kezdetben, mint élelemszerző tevékenység, később, mint sport, kikapcsolódás. A vadászat is komplex tevékenység, élményforrás, szakmai és természeti, gazdasági szerepe is jelentős. A magyarországi horgász- és vadászlétszámra komoly üzletág is épül, a turizmustól kezdve a horgász- és vadászboltok hálózatáig. Ma már mindkét terület inkább mint sporttevékenység, élményforrás, valamint a természetvédelem részeként említhető meg. Kiemelkedően fontos a fenntartható fejlődés és gazdálkodás.

1. A vadászat és a halászat jogi szabályozásának hierarchiájáról

A közösségek egyes formáinak fogalmi jegyei és szervezeti szabályai az 1959. évi IV. tv. (Polgári törvénykönyv, Ptk.) jogi személyekre irányadó rendelkezési között kerültek elhelyezésre. Ezeket nevezhetjük keretszabályoknak is. Azonban az egyes speciális formákat, azok szervezetére és működésére vonatkozó részletszabályokat külön törvény tartalmazza. Így a Ptk. rendelkezéseire tekintettel például a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. tv. (Gt.), és az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. tv. (Etv.) szabályait meghatározott eltérésekkel megfelelően kell alkalmazni. Ezek a szabályok adhatják a második szintet. A harmadik szintet az adójogi, pénzügyi jogi rendelkezések képezhetik, tekintettel arra, hogy azokat mindig az aktuális évhez viszonyítva határozzák meg a speciális szervezeti formához igazítva. Az első két szint azonban perspektivikus, hosszú távra szóló szabályozás, amely kevésbé alkalmazkodik az aktuálpolitika célkitűzéseire.

A szervezeti formák jogi személyiségét végső soron az állami elismerés adja. Ez elvileg három módon történhet:

- a törvény kifejezetten és közvetlenül határozza meg a típusát, így egyedi létrejöttéhez további állami elismerés nem szükséges;
- a szervezetet jogszabály hozza létre – azaz Ptk- beli egyik nevesített jogi személy formához sem tartoznak;
- tulajdonosi rendelkezéssel, illetve személyegyesüléssel és azok állami elismerésével jön létre. Nincs formakényszer, azaz szövetkezeti, gazdasági társasági, vagy esetleg egyesületi forma is alakulhat.

A jogi személy ismérve az alapítóktól való viszonylagos függetlenedés. A vadászat és a halászat kapcsán megjelenő szervezeti formáknál azonban a jogi személyiségű szervezeti forma azt hangsúlyozza, hogy a tagok belső viszonya elválik a jogi személy, mint egész harmadik személyekkel kapcsolatos viszonyától. Alapelvként kijelenthetjük, hogy a bíróságok a normatív feltételeket vizsgálják, azaz hogy az adott forma megfelel-e a törvényes feltételeknek vagy sem. Ha nem rendelkezik ezzel, akkor a bíróság megtagadja a jogi személy szervezet állami elismerését, de ha rendelkezik ezzel, akkor bejegyzik azokat a közhiteles nyilvántartásba. A bejegyzés konstitutív hatályú, azaz a szervezeti forma ezzel elnyeri a jogi személyiségét.

Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója – az erősödő diszpozitív szabályával – egyre inkább hangsúlyozni kívánja a jogalanyok cselekvési szabadságát is, a lehető legkisebb körre igyekszik szűkíteni az állami és bírói beavatkozás szerepét. A későbbiekben részletezendő felügyeleti kérdések esetében a koncepció által megfogalmazott változás igen szembeeső, így kihangsúlyozódik a szervezeten belül a tagok mellérendeltségi és egyenjogúsági rendszere. A szervezet azonban még csak a reform tárgyát határozza meg, egyfajta állásfoglalást is adva, igazodik a megváltozott piaci viszonyokhoz. Kódex jellegével már átfogó

rendszert adhat a vadászatot és halászatot is érintő jogszabályoknak, amelyek aktualizálására régóta igen nagy szükség van.

2. A halászati-vadászati jogot gyakorló szervezetek jogi minősítési lehetőségeiről

2.1. Egyesületi forma

A horgászegyesületek a használati jogot gyakorló szervezeteknek hozzávetőlegesen az egynegyedét adják. Súlyukat csökkenti a halászati szektorban, a más gazdasági társasági formában működő szervezetek növekvő száma. Az egyesületek mégis fontos szerepet játszanak a halászok, horgászok életében azért is, mert a *tagság a tevékenység gyakorlásának előfeltétele*. A Magyar Országos Horgász Szövetség (MOHOSZ) biztosítja, hogy a horgászat civil szerveződés keretében működhessen, jogilag és szervezetileg is rendezett keretek között.¹

A vadászat vonatkozásában is nagy számban működnek egyesületi formában vadásztársaságok.²

Egyebekben az egyesülési jog alapján a törvény által elismert célokra számtalan formában működő társadalmi szervezet alakulhat. A vadásztársaságok és horgászegyesületek – a speciális céljuk miatt – nevesített társadalmi szervezetek.

Magyarországon az elmúlt tíz évben egyre többet lehetett hallani mind a nemzetközi, mind a hazai életben mutatkozó harmadik szektorról. A non-profit szektor egyre növekvő szerepe, az annak növekedésében szerepet játszó érdekek és folyamatok társadalmi szerepvállalása az egész világon megfigyelhető. Ez a szervezeti forma beékelődött egyrészt az állam, másrészt a polgári társadalom közé, mint annak harmadik eleme.

Az Etv. szabálya alapvető, elidegeníthetetlen jogként biztosítja az egyesülési jog gyakorlását. Tartalmát tekintve szabadságjog, amely alapján meghatározott célok érdekében szervezett közösségek hozhatók létre és működtethetők.

A következőkben szeretném az egyesületi forma, mint jogi személyiségű szervezeti forma által felvázolt néhány kérdést részletesebben is vizsgálni, választ keresve arra a kérdésre, hogy ez-e a halászati jog gyakorlására a legmegfelelőbb szervezeti forma.

¹ A földművelésügyi miniszter a 97/1956 (III. 26.) sz. rendeletével a horgászati jogosultságot horgászegyesületbe való belépéshez kötötte. Jelenleg az 1997. évi XLI. tv. 19. § (3) bek-e szerint az állami horgászjegy váltásának feltétele a horgászszervezeti tagság. Önmagában viszont az állami horgászjegy nem jogosít a horgászatra, csak adott vízterületre érvényes engedéllyel együtt kezdhető meg a horgászati tevékenység.

² A 30/1970. (XII. 24.) MÉM rendelet módosításáról szóló 3/1990. (VIII. 17.) FM r. alapvető polgári jogon lehetővé tette mindenkinek a vadászvizsga letételét, ezzel megszüntette a korábbi gyakorlatnak megfelelő kötelező vadásztársasági tagjelöltség előfeltételét. Így a horgászat és a vadászat gyakorlásához kapcsolódó szervezeti tagsági viszony szabályozása kettévált.

Az egyesületek annak érdekében, hogy jogok, kötelezettségek alanyai lehessenek, valamint vagyoni viszonyaikat megfelelően tudják gyakorolni, jogi személyiséget kaptak. Ezzel a megkülönböztetéssel meghatározott körben jogokat szerezhetnek, kötelezettségeket vállalhatnak, saját vagyonukkal gazdálkodhatnak. Azonban kiemelném, hogy elődegesen gazdasági tevékenység végzése céljából nem jöhetnek létre.

A jogi szabályozásuk is alapvetően függ az elérni kívánt céljuktól. A jelen esetben az alapszabályukban meghatározott speciális cél, a halászati és vadászati tevékenység és annak gyakorlása az, amely szerint nonprofit szervezetként működnek. A nonprofit szervezeteknek is van vagyona, de hiányzik a nyereségre törekvés. Viszonylag nagy számú embernek kell létrehozni, működtetnie, hogy a szervezet céljának megfelelően működhessen. Az egyesület gazdálkodási – vállalkozási tevékenységre ideálisan nem alapítható, mert ekkor a gazdasági társaságokról szóló törvényt kellene rájuk alkalmazni. E tekintetben a Legfelsőbb Bíróság már határozataiban rámutatott arra, hogy az alapszabályban meghatározott cél, és ennek megvalósítását segítő gazdasági-vállalkozási tevékenység közötti határvonal megállapításánál mérlegelni kell, hogy az alapszabályban rögzített célt; ezt mennyiben lehet megvalósítani a szervezet vagyonából, amit elsősorban a tagok által fizetett díjak adnak, esetleg mások felajánlásai és egyéb hozzájárulások.

Álláspontom szerint ez a halászat és a vadászat esetében is a probléma lényegét adhatja. A joggal járó kötelezettség gyakorlása jelentős anyagi terheket akaszthat a tagság nyakába, aminek a szervezeti forma egy korlátot is szab. Egyebekben a cél érdekében együttműködés jelentőségét nézve mégis ez a forma látszik az egyik legmegfelelőbbnek. A tartozásaiért az egyesület saját vagyonával felel. A tagok díjfizetésre kötelezettek, de az egyesület hitelezőivel szemben a saját vagyonukkal nem felelnek. Felmerül a kérdés, vajon így a gazdálkodás kapcsán a tagnak mennyiben lesz érdeke a rentábilis működés?

A vállalkozási tevékenység minősítésére szempontok lehetnének az alábbiak:

- melyek az alapvető cél megvalósításához szükséges, és ahhoz kapcsolódó, vagy attól teljesen független gazdasági tevékenységek;
- melyek a forrásteremtő és azt szolgáló tevékenységek;
- milyen a cél szerinti és a vállalkozási tevékenység egymáshoz viszonyított gazdasági volumene;
- van-e rejtett célja a tevékenységnek, és az dokumentálható-e;
- mi a szervezet közvetlen és racionális gazdasági érdeke?

E kérdések vizsgálatánál segíthetnének szervezeti formánként alkalmazható minősítési és ellenőrzési, valamint viszonyítási iránymutatók, amivel a hatósági szervek támogathatják a szervezet működését.³

³ BIRÓ ENDRE: (2002): *Nonprofit szektor analízis – Civil szervezetek jogi környezete Magyarországon*. EMLA Egyesület, Bp., 154. p.

Megállapítható, hogy az egyesületekről szóló törvény a gazdasági részre vonatkozóan eléggé hiányos rendelkezéseket tartalmaz, és a gyakorlat már túlmutat a régi szabályok körét. Az osztható vagy oszthatatlan vagyon kérdésköre, a vagyoni felelősség rendezése, valamint az alapításkori induló vagyon meghatározása nemcsak szükséges, hanem törvényi szabályozást is igénylő, közens rendelkezés kellene, hogy legyen. A szervezet függetlenségének és társadalmi támogatottságának fokmérője a kapott egyéni adományok nagysága. Hangsúlyozni lehetne, hogy amikor az állampolgár adománnyal támogatja a szervezetet, egyúttal vehessen részt a problémái megoldásában is. Magyarországon azonban nem elég erős az adományozói kultúra sem.

A vadásztársaságok esetében a társaság szó szerepel az egyesület meghatározás helyett, ennek azonban valójában semmi szerepe a gazdasági társaságokhoz. A forma személyegyesülés, amit a tagok önkéntesen, önkormányzattal rendelkező szervként hoznak létre, amelynek nyilvántartott tagsága van, a vadászati, vadgazdálkodási cél megvalósítására szervezik a tevékenységüket, és elsődlegesen nem nyereségorientált céllal. Ebben az esetben létezik gazdasági társasági forma is, amely a későbbiekben kerül majd meghatározásra.

Az egyesület általam vizsgált formáinak változó tagsága van, közös név alatt működnek, állami nyilvántartásba kerülnek. A nyilvántartás mind a közhi-telesség, valamint a halászatra, vadászatra jogosult azonosítását is szolgálja. Döntéseit általában többségi határozattal hozza, a nagy taglétszámra tekintettel nem is várható el az egyhangú határozathozatal.

Előfordulhat az is, hogy az egyesülési jog alapján létrehozhatnak olyan közöségeket, melyek nem működnek rendszeresen, nincs nyilvántartott tagságuk, önállóan, de alkalmi jelleggel működnek (például sajátosan ilyen a társult halászati jog gyakorlóinak jogközössége, vadászat kapcsán pedig a földtulajdonosok jogközössége). A halászatról, horgászatról szóló 1997. évi XLI. tv. (Hhtv.) és a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi. LV.tv. (Vtv.) sem ad választ arra, hogy mik az ajánlott tartalmi elemei az ilyen közösséget létrehozó szerződésnek, valamint miket kell kötelezően meghatározni. Álláspontom szerint azonban célszerű egy működési szabályzat megalkotása, mert gyakran e nélkül még az alapvető célját sem tudja betölteni egy közösség. Ez a szabályzat nagy segítséget jelenthet akkor, ha valamely a közösség életében fontos kérdésben gyors döntést kell hozni; a Hhtv. és a Vtv. is megjelöli, hogy a közösség tagjainak egymás közötti viszonyaira a Ptk. közös tulajdonra vonatkozó szabályait kell alkalmazni. A legfontosabb kérdés mégis felmerül: hogyan kell a felelősségi szabályokat alkalmazni, és hogyan alakul a végrehajtás (csak egy kérdést kiragadva a sok közül)?

2.2. Szövetkezetek

A tapasztalatok arra mutatnak, hogy a jogi személyek szövetkezeti szervezetformája még versenyhelyzetben is alkalmasnak mutatkozik a halászatban és a

adásban működő különféle csoportok összefogására, még akkor is, ha ma soraikban igen gyakran láthatunk „nyugvó” vállalkozásokat. Ezt azonban csak a tőkeszegénység vagy a felfokozott kockázati tényezők okozhatják. Álláspontom szerint a jogi személyek e típusai mégis jó megoldást adhatnak a halászati-vadászati szervezetek gazdálkodása kapcsán előadódó problémákra, mivel anyagi helyzetük és az alapítójuk a működés biztonságát adja, garantálja. A mobilitásuk a szervezeteknek igen nagy, és növeli előnyüket a velük szövetséget alkotó másodlagos, harmadlagos szervezeti szerveződések száma. A szervezeti forma igen közel áll a gazdasági társaságokhoz; átalakulásuk, jogutódlásuk, megszűnési formáik is nagy mobilitásukat igazolja. Átmenetet képeznek a személyegyesülés a tőketársulások között, így a halászati-vadászat tartós célja jól igazodna a szervezeti forma biztosította előnyökkel.

A szervezeti modellek tehát soktényezős cselekvési programok, és azoknak legmegfelelőbb feltételét nyújtó tőketársulások és személyegyesülések, szervezeti, irányítási, érdekeltségi formák. A tény a halászati szervezetek történetét áttekintő fejlődési felmérése is kellőképpen igazolhatja.

Kifejződik a szervezeti formában a demokratikus működés, a tulajdonosi felelősség, az ennek alapján történő irányítási gyakorlat. Érthető ezért a formagazdagságuk, sokszínűségük. Az új szervezeti modellek, illetve az azok alkotta szervezeti rendszer tehát a tőkekoncentráció, a kooperáció, az integráció, az előnyöket nyújtó és célszerűsíthető centralizáció, a piaci verseny, a gazdasági növekedés stb megfelelő elegyét adja annak a szervezeti formációnak, ami a halászati-vadászati szektorban szükséges. Összegyűrődik, kiformalódik az adott esetben a megfelelő modellváltozat. A forma leginkább kifejezi és megtestesíti a szervezők akaratát, és hosszabb távon biztosítja a szervezeti rendszer fennmaradását.

A külső és belső körülmények, a politikai, társadalmi, gazdasági rendszer, a szervezetek együttműködése lehetővé teszi a mozgalom fennmaradását, fejlődésére esélyt nyújt.

2.3. Gazdasági társaságok

A gazdasági társasági formációknak (bt, kft, rt.) a tőkekoncentrációjuk miatt, valamint a nyereségorientált működésüknek a fejlődés olyan irányt adna, amellyel a legfontosabb tényező, a természet-közelség, valamint az együttműködés kérdése teljesen átértékelődne. Manapság ellenben fontosnak tartom azt, hogy az egyre gyorsuló világunkban a pénz mellett meglássuk a halászati-vadászat adta erőforrást is. A szektorban működő gazdasági szervezetek célja a rövid távú haszon elérése, amelyenél a témám célja, fontos kérdései, sajnos, megkérdőjelezi számomra a Gt-ben rögzített típusok, formák e szektorban való hatékony működését.

Talán megoldás lehetne a civil szervezetek fokozottabb bekapcsolódása a gazdasági fogalomba. Egyrészt elősegítené, hogy ne csak az állami finanszíro-

zású szervezetek legyenek képesek gazdasági befolyásra, tökeerőre szert tenni, és másrészt e formák is az állampolgárok számára akár gazdasági partnerekként, ügyfelekként is megjelenhetnek és nem csak támogatottat látnának bennük.

2.4. Magánszemélyek – egyéni vállalkozók

A magánszemélyek és egyéni vállalkozók, sajnos, erőtlenségnek látszanak a halászati-vadászati szektor felvetette nehézségek és problémák megoldásában. Esetlegesen itt említhetnék még azokat a közösségeket is, amelyek egyes feladat ellátására szerveződnek, de nincs nyilvántartott tagságuk, és szervezetük, de jelentős mértékben segíthetik az előbbieken elemzett szerveződések munkáját. A szektorban jelenlévő ilyen közösségek, egyének, esetlegesen cégek nagyság szerinti differenciált támogatásával elősegíthetnék a fennmaradásukat, megerősödésüket.

Eddig igyekeztem áttekinteni a vadászati és a halászati-horgászati tevékenységet gyakorlók szervezeti formációit. Most áttérek egy általam kiválasztott szervezeti forma, az egyesület felügyeletével kapcsolatos kérdések vizsgálatára. Áttekintő jelleggel ismertetem többi forma felügyeletét érintő kérdéseket is.

Az egyesületi forma felügyeleti kérdéseinek vizsgálatát azért választottam, mert a téma aktualitását fontosnak tartom. A civil szerveződések – köztük az egyesületek – az agráriumban olyan szerveződési formációk, amelyek abszolút általánostól eltérő, egyedi sajátosságokat mutatnak a megalakulásuk, működésük, felügyeletük, megszűnésük kapcsán is. A felügyeletükkel kapcsolatosan alakuló jogszabály-változási lehetőségek indokolják, hogy az eddigi elmélet és gyakorlat néhány kérdésére felhívjam a figyelmet, illetve azt röviden jellemezzem.

3. A vadászattal és halászattal kapcsolatos egyesületi forma felügyeletének alakulása – de lege ferenda

3.1. A törvényességi és egyéb felügyeletről

Az Etv. 14. § (1) bek. szerint az egyesületi formában működő vadásztársaságok, valamint horgászegyesületek felett is az *ügyészség* a rá irányadó szabályok szerint törvényességi felügyeletet gyakorol.

Az ügyészségek hatásköri és illetékességi szabályait nézve a hatáskörön annak meghatározását értjük, hogy mely ügyészi szerv jogosult a törvényességi felügyelet gyakorlására. Az illetékesség pedig azt mutatja meg, hogy valamely eljárásra, intézkedésre az azonos szinten álló szervek közül melyik jogosult. Fő szabály, hogy az az ügyészség az illetékes, amelynek területén az egyesület székhelye van. Ha a székhely és a működési terület elválik, mint például egy

bérkilövő vadásztársaság esetében, az az ügyészség lesz az illetékes, amelynek a területén a társaságot a bíróság bejegyezte. Ezeket a szabályokat azonban nem kell merev előírásoknak tekinteni, alkalmazni. Léteznek ezen felül még olyan objektív és szubjektív jellegű szabályok is, amik az ügyész személyét, eljárását befolyásolhatják, pl. vadásztársaság vagy horgászegyesület tagja, volt tagja, vagy esetlegesen vezető tisztségviselője vagy az alapszabály kidolgozásában részt vett stb...

E feladat ellátásának legfontosabb *alapelve*, hogy a törvényességi felügyelet és az ügyészi keresetindítás nem sértheti, illetve nem korlátozhatja a szervezet önkormányzati önállóságának és elkülönültségének működési elvét, így azt nem lehet vizsgálni, hogy racionális-e a működés, csak azt lehet ellenőrizni, hogy a törvény rendelkezéseinek megfelelő-e, azaz törvényes-e.

Az ügyészség az általános törvényességi felügyelet során vizsgálhatja az egyesület szervezetének belső szabályzatait, valamint azt, hogy a társadalmi szervezet által hozott határozatok megfelelnek-e a jogszabályoknak, illetve a belső szabályzatoknak, úgyszintén azt is vizsgálhatja, hogy a működés, a szervezeti tevékenység törvényes-e.

Az ügyészi felügyelet sajátossága, hogy döntési jogkörrel nem rendelkezik, hanem csak ellenőriz, törvénysértés esetében figyelmeztet, kezdeményezi és javasolja a szükséges intézkedést a feltárt probléma megszüntetésére.

Az ügyészség hivatalból, de kérelemre is eljárhat. A törvényességi felügyelet kapcsán érdemi döntési lehetőséggel csak a bíróság rendelkezik, és ennek alapjául csak a társadalmi szervezet – egyesület – tagja, vagy az ügyész által benyújtott kereset szolgálhat.

Az ügyészség legfontosabb feladata – álláspontom szerint – a jogszabály-sértések feltárása és vizsgálata, amelyek a tagok kezdeményezésének hiányában nem kerülnének megszüntetésre. Az általános felügyelet során vizsgálatot tarthat az egyesületnél, amelynek tárgya a törvényességi kérdésekre irányul. Ennek során valamennyi intézkedést alkalmazhatja, azaz óvást, felszólalást, figyelmeztetést, jelzést, vagy akár a felelősségre vonást is kezdeményezhet.

Abban a nem kívánt esetben, ha a szervezet az ügyészi intézkedést érdemben elutasítja, vagy arra megjelölt határidőben nem ad választ, az ügyész az Etv. 14. § (2) bek., illetve a 16. § (2) bek. szerint per megindítására jogosult.

3.1.2. Az ügyészség általános törvényességi felügyelete kapcsán alkalmazható módszerei

– Vizsgálat tartása

Szükség esetén erre bármikor sor kerülhet. Célja, hogy a törvénysértéseket megállapítsa, megszüntetésükre tett intézkedéssel a továbbiakat megelőzze.

– *Ügyészi utóvizsgálat*

Ez nem más, mint annak megállapítása, hogy az érintett szerv az alapvizsgálat során feltárt törvénysértések megszüntetésére megtette-e a szükséges intézkedéseket, illetve azok milyen eredménnyel jártak. Az eljárás tulajdonképpen arra irányul, hogy szükség van-e kereset indítására.

– *Törvényességi kérelmek, közérdekű bejelentések, javaslatok és panaszok megvizsgálása, illetve megvizsgáltatása*

Az ügyészségre különféle kérelmek érkeznek be, amelyek között különbséget lehet tenni aszerint, hogy a vadásztársaság illetve horgászegyesület határozatát, belső szabályzatát, működését kifogásolják, továbbá, hogy az törvényességi, vagy nem törvényességi, hanem célszerűségi, érdekellentétben alapuló stb. témakörre vonatkozik.

A nem törvényességi tatalmú beadványokat általában az egyesület szerveihez teszi át az ügyészség, és tájékoztatja erről a bejelentőt. A határozat ellen benyújtott kérelmek esetén vizsgálja az Etv. 10. § (1) bek. által biztosított 30 napos határidőt, valamint azt, hogy eltelt-e, vagy sem. Ha még nem telt el, akkor a beadványt átteszi az illetékes bírósághoz. A működés és a szabályzat törvényességére vonatkozó egyéb bejelentéseket, panaszokat az illetékes ügyészség saját hatáskörében vizsgálja és teszi meg az intézkedést.

– *Felvilágosítás és adatok kérése az egyesületek vezetőitől*

Az ügyészség a társaságok vezetőitől a törvényesség biztosítása érdekében iratok, adatok, rendelkezésre bocsátását, megküldését, továbbá felvilágosítás adását kérheti.⁴

Az ügyészség elsősorban akkor él ezzel a jogával, ha

a) az a vizsgálat érdekében vagy törvényességi kérelem elbírálása érdekében szükséges, vagy

b) az ügyész ilyen módon kíván tájékozódni arról, hogy az egyesület szervei miként tették eleget a jogszabályban előírt ellenőrzési stb. kötelezettségüknek.

– *Részvétel az egyesület testületi szerveinek tanácskozásain*

A módszer célja a munka eseti ellenőrzése, illetőleg információ szerzése a működés szabályszerűtlenségéről, így közvetlenül lehetőség nyílik annak megelőzésére, megakadályozására. Ez nem legalizálja az ennek ellenére elkövetett törvénysértéseket, mulasztásokat. Úgy kell tekinteni, mintha az ügyész ott sem lett volna a tanácskozáson. Az ügyészségek gyakorlatában erre ritkán kerül sor.

⁴ 1972. évi V. tv. 13. § (2) bek. e) pont.

Példa: tekintettel arra, hogy az adóvégrehajtás során arra merült fel adat, hogy a szervezet nem működik, az ügyészség képviselője a közgyűlés ülésén megjelent, és előadta, hogy az egyesületi forma nem gazdasági társasági szervezet, így csőd- vagy felszámolási eljárást ellene nem lehet lefolytatni.

A törvényességi felügyeletet az ügyészség látja el, így a hitelezők az ügyészségtől vagy a közgyűléstől, mint a szervezet legfőbb szervétől kérhetik a szükséges intézkedések megtételét.

3.1.3. Az ügyészség a törvénytértések elkerülése érdekében, valamint a feltárt törvénytértések orvoslására, azok bekövetkezésének megelőzésére alkalmazott intézkedéseiről

– Óvás

Alkalmazható jogerős és végrehajtható határozatban megjelenő törvénytértés esetén, illetve akkor, ha általános érvényű rendelkezés (pl. alapszabály) állapít meg olyan magatartást, szabályzatot, vagy rendelkezést, ami a jogszabályokkal ellentétben áll.

Ügyészi óvás alkalmazására az eddigiekben például a következők miatt került sor:

- határozatképtelen közgyűlés tartása;
- összeférhetlenségi szabályok miatt alapszabálysértő közgyűlésen tisztviselő választása;
- a közgyűlési határozatot az intézőbizottság módosította;
- intézőbizottság közgyűlési hatáskörben döntött;
- a tag tagsági viszonyának törlése helyett kizárást alkalmaztak;
- egyesületi vagyont közgyűlési határozattal felosztottá és szétosztották.

Az óvás benyújtásának időbeli korlátozás nélkül van helye, de egyedi ügyben hozott jogerős törvénytértő rendelkezés ellen annak közlését követő 1 éven túl csak akkor, ha az ennek folytán tett intézkedés a jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogokat nem sérti. Az óvás benyújtása nem kötelező, jelzés is alkalmazható helyette. Az óvást mindig ahhoz a szervhez kell benyújtani, amelyik a határozatot hozta, és általános szabály, hogy azt 8 napon belül el kell bírálni. Ha a szerv az óvást nem tartja alaposnak, vagy határidőben nem születik döntés, akkor az Etv. 14. § (1) bek. vagy a 16. § (2) bek-e szerint a bíróság előtt keresetet indíthat.

– Felszólalás

Felszólalással él az ügyész, ha

– nem egyetlen törvénytértés történt, hanem törvénytértő gyakorlat alakult ki és a törvényesség helyre állítása érdekében intézkedni kell annak megszüntetése érdekében;

– nincs konkrét törvénysértő rendelkezés, hanem a jogszabálysértés éppen abban áll, hogy az egyesület a jogszabályban előírt kötelezettségét nem teljesítette.⁵

A felszólalás nem törvénysértő egyedi rendelkezések megváltoztatására irányuló intézkedés, így nem kötelezi a szervezet a határozatának megváltoztatására. Gyakran előfordul, hogy óvást is benyújtanak egyben. Elbírálására az óvás szabályai az irányadók. Ügyészi felszólalásokra a következő esetekben került sor:

- vezetői ülések dokumentálásának hiánya, elmaradása;
- az önkormányzati szervek működésének jogszabálysértő jellege esetében – hangsúlyozottan és több alkalommal lehetett megfigyelni ezt a bérki-lövő vadásztársaságoknál;
- a határozatok meghozatala kapcsán a határozatképességre vonatkozó szabályok megsértése, vagy a határozatok közlésére vonatkozó szabályok megsértései;
- a jegyzőkönyv elkészítésének hiányakor;
- a fegyelmi eljárások alakszerűségi és eljárási szabályaiknak megsértésekor;
- éves költségvetés – beszámoló hiányakor;
- titkos szavazás helyett nyílt szavazás alkalmazásakor;
- a működés kapcsán keletkezett iratokba való betekintési jog megsértése esetében.

– Figyelmeztetés

A jövőbeli törvénysértés veszélye esetén annak megelőzése érdekében lehet ezzel az intézkedéssel élni, tehát akkor, ha a törvénysértés még nem következett be, de a körülményekből, tényekből arra lehet következtetni, hogy bekövetkezik.

A vadásztársaság vezetőjéhez kell benyújtani, aki azt 30 napon belül, de legkésőbb a következő ülésen köteles elbírálni és értesíteni erről az ügyészt. Ha a vezető ezzel nem ért egyet és van felettes szerve, akkor köteles a figyelmeztetést ahhoz felterjeszteni.

– Ügyészi jelzés (szignalizáció)

Az ügyész jelzésben hívja fel az egyesület vezetőjének a figyelmét, ha

- törvénysértésnek nem minősülő hiányosságot talál, vagy
- olyan csekély jelentőségű törvénysértést tapasztal, amely más ügyészi intézkedés megtételét nem teszi indokolttá.

Az intézkedés célja az egyesület vezetésének tájékoztatása a negatív tartalmú ügyészi megállapításról. A jelzést elbíráló szerv döntése végleges. Ha a vezető a szükséges intézkedést nem teszi meg, az ügyész óvással, felszólalással élhet.

⁵ Ezt akár egyetlen mulasztás is megalapozhatja.

Ügyészi jelzés benyújtására jellegzetesen a következők miatt került sor:

- az önkormányzati szervek működésében az adminisztratív és alakszerűségi hiányosságok miatt;
- különböző szabályzatok tartalmi hiányossága;
- a székhely meghatározásakor az utca és a házszám hiánya;
- a vagyon nyilvántartási és leltározási kötelezettségek elmulasztása;
- a tagok (pártoló tagok) elkülönítésekor, de valójában a működés nem igazolta a létüket;
- alapszabály rendelkezéseinek össze nem egyeztethető volta, ellentmondásossága.

Az ügyészi felügyelet azonban nem jelent kizárólagos felügyeletet. A felügyelet mellett találhatóak még a *másodlagos értelemben vett felügyeleti formák*, de álláspontom szerint ezek olyan különálló szakterületek, amelyek akár önálló tanulmányban való kidolgozása indokolt, ezért részletesebb formában való kidolgozásuktól eltekintek.

3.1.4. Bírósági felügyelet (az Etv. 15–16. § szerint)

A törvényességi felügyelettel kapcsolatos érdemi döntési jogosultság a bíróság hatáskörébe tartozik. A döntés alapjául csak az egyesület tagja vagy az ügyész által benyújtott kereset szolgálhat. Az ügyész keresetét azonban meg kell előznie egy általános törvényességi felügyeleti intézkedésnek. A bírói felügyelet tehát a demokratikus és törvényes működés további (másodlagos) jogi biztosítéka. Ha a működés törvényessége másképpen nem biztosítható, az ügyész bírósághoz is fordulhat. Az ügyész által indított perek a megyei bíróság, illetőleg a Fővárosi Bíróság hatáskörébe tartoznak.

A bíróság az ügyész keresete alapján

- megsemmisítheti a vadásztársaság törvénysértő határozatát, és szükség szerint új határozat hozatalát rendelheti el;
- a működés törvényességének helyreállítása céljából összehívhatja a vadásztársaság legfőbb szervét;
- ha a vadásztársaság működésének törvényessége másképp nem biztosítható, tevékenységét felfüggesztheti, ellenőrzésére felügyelő biztost jelölhet ki;
- felosztatja a vadásztársaságot, ha annak működése sérti az Alkotmányt, bűncselekményt vagy bűncselekményre való felhívást valósít meg, vagy sérti más jogait vagy szabadságát;
- megállapítja a vadásztársaság megszűnését, ha legalább egy nem működik, vagy tagjainak száma tartósan tíz alatt van.

A legtöbb kereset benyújtására azért kerül sor, mert a társaság 1 éven túl sem működik. Mivel a törvény csak a szankciókat nevesíti, de azok alkalmazásával kapcsolatos további szabályokat nem hoz létre, a bírói döntéseket megvizsgálva

az első három esetben az állapítható meg, hogy hasonló intézményeket a cég-jogban és a csődtörvényben lelhetünk fel.

Az Etv. azonban teljesen nyitva hagy olyan kérdéseket, mint pl. a működés felfüggesztésének jogi hatálya, a működés törvényességének helyreállítása érdekében a működésében felfüggesztett szervezet mit tehet, ki rendelkezik a bankszámla felett, ha felügyelőbiztosot neveztek ki, mi a felügyelőbiztos ellenőrzési feladata, ki fizeti meg a költségeit, mit tehet, ha a költségeit nem fizetik meg stb.

Az ügyész kereset indítási jogán kívül még ki kell emelni a nyilvántartásba vételi eljárás során gyakorolható fellebbezési jogát. Ezt igazolják az alábbi jogesetek által kiemelt problémák:

– Az alapszabálynak rendelkeznie kell a küldöttgyűlésre vonatkozó legfontosabb szabályokról.

Az egyesület bejegyzését elrendelte a bíróság, de az ügyész kérte a végzés hatályon kívül helyezését. Fellebbezésében előadta, hogy az alapszabály megjelölt rendelkezése érthetetlen, mert a küldöttgyűlést a tagok összességének képviselőjében határozta meg, de annak létrehozására, megválasztására létszámának meghatározására nem volt rendelkezés.

Az alapszabály arról sem rendelkezett, hogy melyik szerv hatáskörébe tartozik az éves beszámoló elfogadása. A Legfőbb Ügyészség fenntartotta a fellebbezést, majd ezt követően azt a Legfelsőbb Bíróság is alaposnak ítélte meg, és az elsőfokú bíróságot új határozat meghozatalára kötelezte.

– Jogszabálysértő, ha az egyesület alapító okirata az ún. „később csatlakozott” tagok jogait korlátozza.

A bíróság az egyesületet végzésével nyilvántartásba vette, ami ellen a megyei főügyészség jelentett be fellebbezést, és kérte a határozat hatályon kívül helyezését valamint új határozat meghozatalát. A fellebbezésében előadta, hogy az alapszabály akként rendelkezett, miszerint az alapító tagok kizárólagos joga az elnökségen túl más tisztségviselők megválasztása is. A szavazás érvényességét az alapító tagok legalább 50 %-os jelenlétéhez kötötték. Ez azonban ellentétes az Etv. 9 § b) pontjával. A Legfelsőbb Bíróság a fellebbezést alaposnak tartotta és kimondta, hogy törvényellenes az alapító okiratnak az Etv. szabályaival ellentétes szabályozása az ún. később csatlakozott tagok jogainak korlátozása tekintetében, mivel az Etv. „alapító tag” megfogalmazása nem jelenti azt, hogy különbséget kellene tenni alapító és később csatlakozó tag között.

– A társadalmi szervezet belső egysége nem önálló szervezet, nyilvántartásba vételét a törvény nem teszi lehetővé.

Az egyesületet a bíróság végzésével nyilvántartásba vette, amely ellen a megyei főügyészség nyújtott be fellebbezést. Álláspontja szerint az alap-

szabály úgy rendelkezett, hogy a szervezeti egység is önálló jogi személy. Azonban ez a nyilvántartásba vétel fogalmilag kizárt, mivel a szervezeti egység nem lehet önálló jogi személy. A fellebbezést a Legfelsőbb Bíróság alaposnak tartotta, és kifejtette (a Legfelsőbb Bíróság Közigazgatási Kollégiuma a kiadott KK 1. sz. állásfoglalásának IV. pontjában meg is jelöli), hogy a társadalmi szervezet szervezeti egysége nem önálló társadalmi szervezet és nyilvántartásba vételére ezért nem kerülhet sor. Mindezek alapján a Legfelsőbb Bíróság az I. fokú bíróság végzését a Pp. 259. §-a szerint alkalmazandó 253. §-ának (2) bekezdése alapján megváltoztatta, és a kérelmező társadalmi szervezet nyilvántartásba vételét megtagadta.

– Jogszabálysértő az alapszabály rendelkezése, ha megalakulás során nem veszi figyelembe az Etv. 3. § (4) bekezdését. Valamint, ha a tagok tagsági viszonyból eredő kötelezettségeit és jogosultságait az Etv 9. § b) pontjával ellentétesen határozza meg.

A bíróság a bérkilövő vadásztársaságot végzésével nyilvántartásba vette, de az ügyész kérte a végzés hatályon kívül helyezését. Fellebbezésében előadta, hogy az alapszabály rendelkezései jogszabályellenesek tekintettel arra, hogy az alapító tagok az ügyintéző és képviselő szövet hamarabb megválasztották, mint ahogy a szervezet a maga megalakulásáról rendelkezett volna. Valamint jogszabályellenesnek tartotta az alapszabálynak azt a meghatározását is, amellyel a vadászjelölteket tagsági díj fizetésére kötelezte, de meghatározta, hogy a vadászjelöltek tisztségviselőnek nem választhatóak szavazati joggal nem rendelkeznek, a közgyűlésen csak tanácskozási joggal vehetnek részt. A Legfelsőbb Bíróság a fellebbezést alaposnak tartotta és kimondta, hogy törvényellenes az alapító okiratnak az ügyészség által megjelölt rendelkezései, tekintettel arra, hogy nincs annak akadálya, hogy az alapszabály rendelkezései a tagsági viszony különböző formáit határozza meg, de azt, hogy a vadászjelölt tag vagy sem, egyértelműen kell szabályozni, valamint kiemelte, hogy a társaság megalakulását az alapító tagoknak ki kell mondani és ezt követően kerülhet csak sor az alapszabály elfogadására ügyintézői képviseletet ellátó szövetek megválasztására.

3.1.5. Gazdasági felügyelet

Az Etv. 24. § szerint – a Kormány külön felhatalmazással egyéb szabályok keretében rögzíti ennek feltételeit, lásd a 16/1989. (II. 26.) MT rendeletet és a 114/1992. (VII. 23.) Korm. rendeletet.

3.1.6. Hatósági felügyelet

Az Etv. 17. § szerint – külön jogszabályban rögzítetten a Hhtv. és Vtv. vonatkozó rendelkezési szerint – ha az egyesületek olyan tevékenységet végeznek, amelyet jogszabály feltételhez köt vagy egyébként szabályoz, a tevékenységük felett hatáskörrel rendelkező állami szerv – szakhatóság – hatósági ellenőrzésére vonatkozó szabályok alkalmazásával felügyeletet gyakorol. Pl. a *Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Vadászati- és Halászati Főosztálya* feladata az ágazat szakmai irányítása, e területek jogi és közigazgatási feltételrendszerének működtetése. A Főosztályon belül a halászatért felelős a Halászati Osztály, valamint a Vadászati Osztály. Elsőfokú hatóságként jár el az engedélyeztetések és létesítési engedélyek területén. Másodfokú hatóságként jár el az elsőfokú egyéb halászati-vadászati hatóságok határozatainak felülvizsgálata kapcsán a bírságok kiszabására irányuló ügyek kivételével.

Pályázatot ír ki irányítási és szabályozási feladatkörében eljárva az államot megillető halászati-vadászati jog hasznosítására, valamint a pályázatokat elbírálja, előkészíti a haszonbérleti szerződéseket, ellenőrzi a szerződésekben foglalt feltételek végrehajtását, ellátja a megyei halászati felügyelők, vadászati felügyelőségek felügyeletét, meghatározza az állami horgász- és halászbírságok kiváltásával kapcsolatos szakmai követelményeket.

Működteti a Halászati Adattárat, az Országos Halászati Bizottságot, valamint az országos Vadgazdálkodási Adattárat, és Országos Vadgazdálkodási Tanácsot. Közreműködik a pénzügyi támogatási rendszer működtetésében. Ezek az előirányzatok a hal- és vadgazdálkodás közvetlen bevételeit alkotják, és lehetővé válik ezekkel a bevételek visszafogása, állományok védelme, élőhelyük megőrzése, javítása céljára. Kapcsolatot tart külföldi szervezetekkel és egyéb szervezetekkel is. Biztosítja a magyar részvételt a FAO égisze alatt működő szakmai szervezetekben.

3.2. Az új Ptk-konceptió egyesületek felügyeleti kérdéseit érintő javaslatai, megoldási lehetőségei

A szabályozás koncepciója felismeri és elismeri azt, hogy az egyesületi forma függetlenedik, azonban marad kontrollja, ami természetes és fontos még a demokratikus szerveződés erősödése esetében is (bírság ellenőrzés). Nélkülözhetetlenné válik a forma tevékenységében a fokozottabb önkéntesség, és öntevékenység (előzetes egyeztetés és a kérdések szervezeten belüli elsődleges kontrollja). Kiemeli és hangsúlyozza az alkotmányos alapok jelentőségét. Jogi személyiséggel rendelkeznek, és így a kapcsolatos különös formák, mint például a vadászati jog és halászati jog gyakorlására alakulók is a vagyoni forgalomban való részvételük miatt külön nevesítve jelenhetnek meg.

Az egyesületek fogalmi meghatározása jobban összefoglalja azokat az elemeket, amelyek a definíció meghatározásához szükségesek. A személyegyesületi jelleget, a nyilvántartott tagok szabad akarat elhatározását, a tartós és fo-

lyamatos cél megvalósítására törekvést, valamint a jogi személyiséggel rendelkező szervezeti formát. Igyekszik a szabályozással külön választani az üzleti és a non-profit szféra alanyait, mivel marad az a jelleg, hogy kifejezetten gazdasági tevékenység végzésére nem lehet ilyen formát létrehozni. Ennek érdekében korlátozódik a más jogi személyben való részesedési lehetősége is. Ezzel biztosítottá válik az egyesületi vagyon megőrzése. A speciális rendelkezés, amely 10 fő alapító elhatározását igényli, változatlan marad, de álláspontom szerint ennek a szabálynak a változása is jótékony hatást hozhatott volna. (A külföldi tapasztalatok is a kevesebb létszámú tagság felé mutatnak, tekintettel arra, hogy egy szervezet magja általában maximum öt főre korlátozódik.) A rendelkezéssel a társadalmi szervezetekkel való kapcsolódást teremtik meg, és így nincs kihatással a Ptk. szabálya a külön törvényben szabályozott egyéb szervezeteket is magában foglaló formákra. Mivel a magán-autonómia elve a koncepcióban kiemeltté válik, ezért nem lesz nyilvános, hogy ki kivel, milyen célra kíván egyesülni, tiszteletben tartva annak szabad elhatározás jellegét.

A felügyeleti kérdések vonatkozásában szembevetendő a változás, mivel az ismertett alapelvek visszatükröződnek. Előtérbe kerülne a „belső jogorvoslati rendszer”. Ennek a szervezethez lehet akár a közgyűlés, felügyelő bizottság, vagy erre a funkcióra létesített egyéb szerv is. A cél a magán-autonómia erősítése volt, az egyesület egyik szerve a másik határozatait felülbíráhatja, esetlegesen ki is javíthatja. Az alapszabály rendelkezései rögzíthetők, hogy mi a követendő eljárás ebben az esetben. Felmerül a kérdés, hogy a belső jogorvoslat mennyire helyettesítheti a szakmai hozzáértést, amit egy erre szakosított szerv, pl. ügyész-ség biztosíthat.

Ez a lehetőség, ami a tagok magán-autonómiáját erősíti azonban nem érinti a jogosultnak azt a jogát, hogy a jogsértő vagy alapszabályba ütköző határozatoknak bírósági felülvizsgálatát kérje, de arra nincs lehetőség, pusztán azon az alapon, hogy a határozat az érdekemet sérti, megtámadhassam azt, feltéve, hogy azt már a közgyűlés elfogadta. A kisebbségi jogok érvényesítését azonban még ennek ellenére sem lehetne könnyedén elvetni, mivel ez is az egyén szabadságát korlátozó kihatással lehet.

Az alapszabály rendelkezései rögzíthetők, hogy – a társasági jogban ismert tapasztalatokra is támaszkodva – a belső jogviták egy részének rendezésére (tagsági viszonyból, egyesületi szervek és a tagok egymás közötti jogviszonyából eredő jogviták esetére) kiköthetők állandó, eseti jellegű választott bíróság eljárását. Ezzel kapcsolatosan pedig az a véleményem, hogy igen hosszú időnek kell ahhoz eltelnie, hogy a magánszerveződési formák tudják és merjék alkalmazni a törvény adta lehetőséget.

A koncepció vonatkozásában a változás irányvonalát helyeslem és a gyakorlatban alkalmazhatónak tartom. Jó megoldás, hogy az egyesületi forma a kódex részét képezi a koncepció szerint, mivel ez a szabályozás egységesítését eredményezheti. Álláspontom szerint maradhatna a keret jellegű szabályozás a témában, azzal, hogy külön szabályokkal pontosítani lehetne az egyedi jelleg

által szükséges többletfeltételeket. Az óhatatlanul bekövetkezendő változások így talán könnyen orvosolhatóbbak lennének.

3.3. Az egyesületen kívüli szektorban működő szervezetek felügyeletének kérdései

A 2006. évi V. tv. VI. fejezete szerint a törvényességi felügyeletet a cégbíróság gyakorolja az általam ismertetett agrár-szektorban működő szövetkezeti és gazdasági társasági formák, valamint egyéb szervezetek esetében is, az anyagi jogszabályok rendelkezését is figyelembe véve. A magánszemélyek, vagy cégnyilvántartásban nem szereplő jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeti formációk esetében előadódó problémákkal a rendes bíróságok is jogorvoslatot adhatnak a keresetindítás szabályai szerint.⁶

4. Kitekintés az Európai Unió néhány szabályára – különös tekintettel a szervezeti formákra

A vadászatra vonatkozó statisztikai adatok szerint Európában közel hétmillió fő hódol a vadászat szenvedélyének, természetesen az egyes országokat tekintve – a népességhez viszonyítva is – igen nagy eltérések mutatkoznak. Dr. Csányi Sándor szerint a vadászati hagyományok és kulturális különbségek alapján az EU tagországai 4 csoportra oszthatók: német vadászati rendszer, skandináv rendszer, angolszász rendszer és latin vadászati rendszer,⁷ valószínűleg ez a történeti és kulturális dominanciával magyarázható. A vadászat kérdéseiben az EU tagországaiban nincs igény a vadászati rendszerek egységesítésére. Az ide tartozó rendelkezések a nemzeti jogalkotás keretein belül, a hagyományokra és a társadalmi háttérre tekintettel hatékonyabban és a társadalom által elfogadhatóbban kezelhetők, mint közösségi szinten.

A vadgazdálkodást és a vidék problémáját összekapcsolják pl.: Franciaországban, Egyesült Királyságban, Ausztriában, Spanyolországban a hagyományokon nyugvó gyakorlat az érdemi szabályozást alacsonyabb szintre helyezi, és a nemzeti törvény csak az általános kérdéseket foglalja össze (a szervezeti forma nem ezek közé tartozik).

A vad tulajdonjogának az EU tagállamok többségében uratlan jószágként (res nullius) való kezelése jellemző, míg a vadászati jog általában a föld tulaj-

⁶ A 30/1994. (V. 20.) AB határozata értelmében „A törvényességi felügyelettel az állam biztosítja, hogy az ezáltal érintett jogalanyok jogaik gyakorlása és kötelezettségeik teljesítése során a jogszabályokban foglaltaknak megfelelően járjanak el, működésük feleljen meg a hatályos jogszabályok előírásainak. A jogalkotó azzal, hogy e jogalanyok meghatározott eljárásait a törvényességi felügyelet hatálya alá tartozónak rendelte, a jogalanyok magánjogi viszonyait ... közjogi szintre is relevánssá változtatta.”

⁷ DR. CSÁNYI SÁNDOR: *Hol a helyünk Európában?* Dénes Natur Műhely Kiadó, Bp., 1999. 60. p.

donjogához kapcsolódik. Állami tulajdonként csak a mediterrán országokban kezelik a vadat. Ezekben az országokban minden állampolgár számára van lehetőség a vadászatra, ha a feltételeknek egyébként megfelelnek. A vadászati jog gyakorlása pedig a földtulajdonhoz kötődik. Belgiumban gyakoribb a bérbeadása a földnek, ez a vadászati jogok gyakorlásának leggyakoribb formája, így bevételhez jutnak a tulajdonosok, de a vadgazdálkodási kötelezettséget a vadászokra hárítják. Finnországban találkozhatunk vadásztársaságokkal, amelyek bérlik a területeket, Svédországban vadgazdálkodási egységekbe foglalják a fölbirtokokat.

Általánosságban az mondható, hogy az EU tagállamaiban minden állampolgár jogosult vadászni, ha az ehhez szükséges feltételeket megszerezte. Ezek a legtöbbször fegyvertartási engedély, vadászengedély, minimális terület tulajdonlása, vadászvizsga, minimális életkor, felelősségbiztosítás. Az engedélyezési rendszer biztosítja a vadászok ellenőrzését és nyilvántartását. A vadászengedély megszerzését és így a vadászatot négy tagállamban viszont minimális vadászterület meglétének igazolásához is kötik (Ausztria, Belgium, Hollandia és Németország).

Az Európai Unióban a tengeri halászat a jellemzőbb, de a kérdést szabályozó rendelet (104/2000) már a címében is tartalmazza, hogy azt alkalmazni kell az akvakultúra szektorra is. A Halászati és Akvakultúra Piac Közösségi Szervezetének (Common Organisation of the Markets in Fishery and Aquaculture products) a gerincét az úgynevezett „Termelői Szervezetek” adják, amelyek elismerésének feltételeit és főbb szabályit szintén e rendelet írja le. Az elismert és minősített Termelői Szervezetek speciális jogokat és anyagi támogatást kapnak az EU-tól. A minősítési kérelem benyújtásának és tartalmának követelményeit külön rendeletek tartalmazzák. A részletes ismertetésüket most mellőzöm, mert még olyan kevés számban vannak, hogy a gyakorlatuk még nem kristályosodott ki, és ez a megállapítás különösen igaz az édesvízi szektorra.

Összegzés

A magyar vadászati és halászati jog megítélése külföldön egyértelműen pozitív, igaz, ezt a vadászat esetében felszínessé teheti a magyarországi vadállomány és minőségi szépterítékű vadászatok emlékezetes élménye. Sok tekintetben a hazai szabályozást mintának is tekintik, mivel csak jó szabályozás eredménye lehet a jó gazdálkodás.

Viszont külföldön egyre többen vitatják a vadászati jog kapcsán a föld magántulajdonhoz való kötését, és a res nullius elvét. Jobbnak vélik a vad állami tulajdonlását, így a vadászati joggal való rendelkezést is sokan állami kézbe adnák.

Összességében a magyar szabályozás a vadászat és a halászat, horgászat kapcsán is megfelel a jogharmonizáció elvárásainak, nemzetközi egyezményekkel és a CIC által kidolgozott vadászati kódex normáival is összhangban van.

A modern társadalmak a témával kapcsolatosan felismerték a civil szféra pótolhatatlan szerepét. Még az Európai Unió sem határozta meg azokat a követelményeket, amelyeket a jogi szabályozásnak – különösen a csatlakozó államoknak – elkerülhetetlen módon követni kellett volna.

Pedig ennek a folyamatos fejlődés érdekében igen nagy jelentősége lett volna...

A magyar szabályozás legalább a gyakorlatában részben átvette az európai modellek egy részét, így azonban egy vegyes szabályozási környezet alakult ki. A tanulmányomban csak megoldási javaslatot tettem néhány probléma feltárására, azonban e terület még nem került a maga teljességében a vizsgálók látóterébe.

Feltétlenül szükséges lenne a bejegyzési eljárás egyszerűsítése (például szerződés-mintával) és az adminisztrációs követelmények differenciálása. Fontos hangsúlyozni, hogy például a szervezet belső autonómiájába a bejegyző bíróság ne avatkozhatna be. Mivel általában gyakorlat a bíróságokon továbbra is az alapszabály hiánypótlásra való visszaadása, sajnos, inkább az a kivétel, ha a szervezet azonnal bejegyzést nyer.⁸

A vadászat, halászat és a horgászat harmonikusan illeszkedhet az adott tájba, a természet minden gazdagságát felvonultatva, biztosítva ezzel a szabad idő kulturált eltöltését. Megfelelő minőségű vaddal és hallal, természetes környezettel, szolgáltatási háttérrel fejleszthetjük a vadász- és horgászturizmust is. Kellő propagandával, az etikus magatartás ébren tartásával a külföldiek is segíthetik, szorgalmazhatják az ágazatok építését. Összefogással képesek vagyunk egységes vélemény kialakítására. Láthatjuk, hogy nálunk fejlettebb gazdasági környezetben is az egyesülés és a szövetkezés az a forma, ami hosszú távon megoldja a problémákat. Megfelelő szakismerettel a szakma ellensúlyozhatja a sok kívülálló által okozott nehézséget, problémát.

⁸ *Civil jövőkép – Átfogó jogi reform koncepció.* Ökotárs Alapítvány és civil Társ programiroda, Bp., 2004, 33. p.

ANIKÓ BEZDÁN

SPECIAL TRAITS OF THE LEGAL SUPERVISION OF TWO
AGRARIAN ORGANIZATIONS

(Summary)

In the agrarian field, there are certain organizations (e.g. hunting, fishing) not only having typical objectives and duties, but also incorporating special legal supervision. After giving an outline and analysis of the present situation, the author is discovering the novums which are expected to be detailed in the new civil code and related material. The author is analyzing a couple of practical issues, too, emphasizing the unique characteristics of organizations.

A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KARÁNAK E SZOROZATBAN ÚJABBAN MEGJELENT KIADVÁNYAI

Tomus LXVII.

- Fasc. 1. *Antal* Tamás: A debreceni népképviselői közgyűlés (1848–1867). Az 1848: XXIII. tc. végrehajtása Debrecenben (Szeged, 2005) 80 p.
- Fasc. 2. *Bezdán* Anikó: A jogi személyiségű halászati szervezetek minősítésének jogi alapkérdései (Szeged, 2005) 28 p.
- Fasc. 3. *Bobvos* Pál: A mezőgazdasági termékértékesítési szerződés (Szeged, 2005) 23 p.
- Fasc. 4. *Borsodi* Zoltán: A magyar szövetkezeti érdekvédelmi szervek történelmi keresztmetszete (Szeged, 2005) 62 p.
- Fasc. 5. *Fantoly* Zsanett: A vállalkozás vezetőinek felelőssége a német és a francia büntetőjogban (Szeged, 2005) 23 p.
- Fasc. 6. *Farkas* Csaba – *Kasza* Péter Ferenc: A közbeszerzés hazai szabályozásának fejlődése (Szeged, 2005) 29 p.
- Fasc. 7. *Farkas Csamangó* Erika: A géntechnológia agrárjogi aspektusai (Szeged, 2005) 22 p.
- Fasc. 8. *Görög* Márta: Az osztrák nem vagyoni kártérítés alapjai (Szeged, 2005) 26 p.
- Fasc. 9. *József Hajdú*: The legal framework of the Hungarian family protection scheme (Szeged, 2005) 49 p.
- Fasc. 10. *Heka* László: Vallási és politikai konfliktusok a délszláv térségben. Kanun i Lekë Dukagjinit (Az albán szokásjog). (Szeged, 2005) 59 p.
- Fasc. 11. *Szilvia Horváth*: Emissionhandel in der Europäischen Union (Szeged, 2005) 46 p.
- Fasc. 12. *Kiss* Barnabás: Az egyenlő bánásmód követelménye az Alkotmánybíróság gyakorlatában (Szeged, 2005) 17 p.
- Fasc. 13. *Mezei* Péter: A fair use doktrína az amerikai szerzői jogban (Szeged, 2005) 50 p.
- Fasc. 14. *Nagy* Ferenc: A vegyes bűnösségű bűncselekmények egyes dogmatikai problémáiról (Szeged, 2005) 24 p.
- Fasc. 15. *Nagy* Tamás: Jog és irodalom: az előkérdések tárgyalása (Szeged, 2005) 42 p.
- Fasc. 16. Tamás *Nótári* – Tekla *Papp*: Die Problematik des gemeinsamen Todes im Lichte der Geschichtlichkeit und der neuen ungarischen BGB-Konzeption (Szeged, 2005) 23 p.
- Fasc. 17. Béla *Révész*: Documents on the dictatorship and the cold war in the Hungarian archives – the case of RFE (Szeged, 2005) 96 p.
- Fasc. 18. *Schiffner* Imola: A nemzetközi világrend változásai, avagy a vesztfáliai békétől az ENSZ Alapokmányáig (Szeged, 2005) 32 p.
- Fasc. 19. *Siklósi* Iván: A nemlétező szerződések problémája a római jogban és a modern jogokban (Szeged, 2005) 29 p.
- Fasc. 20. *Szomora* Zsolt: Az erőszakos szexuális bűncselekmények az osztrák büntetőjogban (Szeged, 2005) 29 p.
- Fasc. 21. *Szondi* Ildikó: A Délvidék nemzetiségi demográfiai adatai, különös tekintettel a magyarság adataira (Szeged, 2005) 27 p.

Tomus LXVIII.

- Fasc. 1. *Antal* Tamás: Régiók Magyarországon egykor és most (Két adalék). (Szeged, 2006) 45 p.
- Fasc. 2. *Bató* Szilvia: A büntetésekre vonatkozó elvek Kossuth Lajos Pesti Hírlapjában (1841–1844). (Szeged, 2006) 21 p.
- Fasc. 3. *Bezdán* Anikó: Két agrárszervezet törvényes felügyeletének speciális vonásai (Szeged, 2006) 22 p.
- Fasc. 4. *Bobvos* Pál: A szövetkezeti üzletrész stációi és feladása (Szeged, 2006) 22 p.
- Fasc. 5. *László Dux*: The Protection of Migrant Workers' Human Rights (Szeged, 2006) 29 p.
- Fasc. 6. *Farkas Csamangó* Erika: Az Európai Unió agrár- és vidékfejlesztési támogatása de lege ferenda (Szeged, 2006) 20 p.
- Fasc. 7. *Gellén* Klára: A munkaviszony polgári jogi szerződésekkel leplezése (Szeged, 2006) 16 p.
- Fasc. 8. *József Hajdú*: The Hungarian workers' compensation system (Szeged, 2006) 48 p.
- Fasc. 9. *Hegedűs* Andrea: Élettársi kapcsolat kontra házasság (Hasonlóságok és különbözőségek a hatályos magánjogban). (Szeged, 2006) 24 p.
- Fasc. 10. *Heka* László: A sari'a jog fejlődése és alkalmazása a délszláv térségben (Szeged, 2006) 54 p.
- Fasc. 11. *Horváth* Szilvia: A kibocsátási jogok kereskedelme és a közösségi alapjogok kapcsolata (Szeged, 2006) 32 p.
- Fasc. 12. *Juhász* Zsuzsanna: A megújult Európai Börtön szabályok ismertetése (Szeged, 2006) 28 p.
- Fasc. 13. *Károlyi* Judit: Az állatkinzás szabályozásának fejlődése Magyarországon (Szeged, 2006) 25 p.
- Fasc. 14. *Thomas Mann* – *Heide Wedemeyer* – *Zoltán Józsa*: Noise Pollution Regulation in Germany and Hungary (Szeged, 2006) 30 p.
- Fasc. 15. *Mezei* Péter: Szabad felhasználás az osztrák jogrendszerben (Szeged, 2006) 53 p.
- Fasc. 16. *Miklós* László: A tartós környezeti kár szabályozása és gyakorlata (Szeged, 2006) 27 p.
- Fasc. 17. *Nagy* Ferenc: Az ellenség-büntetőjogról, a jogállami büntetőjog eróziójáról (Szeged, 2006) 21 p.
- Fasc. 18. *Nagy* Zsolt: Jogásztársadalom a globalizáció tükrében (Szeged, 2006) 33 p.
- Fasc. 19. *Révész* Béla: A „Duna-gate” ügy jelentősége a rendszerváltás történelmében (Politológiai értelmezési lehetőségek). (Szeged, 2006) 131 p.
- Fasc. 20. *Schiffner* Imola: Államok szövetségei a nemzetközi jogban (Szeged, 2006) 28 p.
- Fasc. 21. *Schmidt* Beatrix: A magister jogállása és az exercitor felelőssége – az actio exercitoria tükrében (Szeged, 2006) 12 p.
- Fasc. 22. *Szajbély* Katalin: A magyar Alkotmánybíróság diszkrimináció-fogalma a 2000/43/EK Irányelv fényében (Szeged, 2006) 17 p.
- Fasc. 23. *Szomora* Zsolt: Nemi erkölcs mint jogi tárgy? (Történeti aspektusok a magyar, a német és az osztrák büntetőjogban). (Szeged, 2006) 52 p.
- Fasc. 24. *Szondi* Ildikó: A jugoszláviai háború áldozatai a demográfiai adatok tükrében (Szeged, 2006) 18 p.
- Fasc. 25. *Tóth* Lajos: Az érdekvédelem és az érdekképviselet jogi helyzete az agrárgazdaságban (Szeged, 2006) 18 p.